Redactiunea, Administratiunea și Tipografia:
BRAȘOVU, piața mare, Târgulŭ Inului Nr. 30.
Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ. Manuscripte nu se retrimitŭ.
Birourile de anunciuri:
Brașovŭ, piața mare, Târgulŭ Inului Nr. 30.
Inserate mai primescŭ în Viena R. Mosse, Haasenstein & Vogler (Otto Maas), H. Schalek, Alois Herndel, M. Dukes, A. Oppelik, J. Danneberg; în Budapesta: A. V. Goldberger, Eckstein Bernat; în Frankfurt: G. L. Daube; în Hamburg: A. Steiner.
Prețulŭ inserțiunilorŭ: o seria garmond pe o colónă 6 cr. și 30 cr. timbru pentru o publicare. Publicărĭ mai dese după tarifa și învoială.
Reclame pe pagina a III-a o seriă 10 cr. v. a. séu 30 banĭ.

GAZETA TRANSILVANIEI.

(NUMĔRŬ DE DUMINECĂ 27)

„Gazeta“ ese în fiă-care ḑi
Abonamente pentru Austro-Ungaria.
Pe un anu 12 fl., pe șése lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl.
N-rii de Duminecă 2 fl. pe anŭ.
Pentru România și străinătate:
Pe unŭ anŭ 40 francĭ, pe șése lunĭ 20 fr., pe trei lunĭ 10 fr.
N-rii de Duminecă 8 francĭ.
Se prenumĕră la tóte oficiele poștale din întru și din afară și la dd. colectorĭ.
Abonamentulŭ pentru Brașovŭ
a administrațiune, piața mare, Târgulŭ Inului Nr. 30 etagiulŭ I.: pe unŭ anŭ 10 fl., pe șése lunĭ 5 fl., pe trei lunĭ 2 fl. 50 cr. Cu dusulŭ în casă: Pe unŭ anŭ 12 fl., pe 6 lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl. Unŭ esemplarŭ 5 cr. v. a. séu 15 banĭ. Atâtŭ abonamentele câtŭ și inserțiunile suntŭ a se plăti înainte.

Nr. 145.—Anulŭ LVI. Brașovŭ, Duminecă, 4 (16) Iulie 1893.

Procesulŭ lui Doțiu Iuonŭ a lui Todorŭ.

Vrețĭ sĕ cunóscețĭ pățaniile țĕranului „agitatorŭ“ din Valea-bradŭ Doțiu Iuonŭ a lui Todorŭ în statulŭ „constituționalŭ“ ungurescŭ?

Atuncĭ cetițĭ cu băgare de sémă raportulŭ de mai josŭ despre pertractarea procesului lui *„politicŭ“*.

Nu puteau ocârmuitorii noștri sĕ dea o dovadă mai vĕdită despre aceea, la ce stare de plânsŭ au ajunsŭ administrația și justiția la noi, nu puteau sĕ se facă de rîsulŭ lumei mai multŭ, decâtŭ puindŭ la cale acestŭ minunatŭ „procesŭ politicŭ“.

Țĕranulŭ Doțiu Iuonŭ a lui Todorŭ, deși n'a învĕțatŭ nicĭ o buche românéscă, are aḑĭ onórea deosebită a figura ca mare „agitatorŭ“, căruia i se vorŭ deschide porțile închisorii de statŭ dela Seghedinŭ, pentru a petrece acolo trei lunĭ, ca condamnatŭ politicŭ.

Nó ke táre-i minunáte!

Doțiŭ Iuonŭ la Seghedinŭ, între „gavalerĭ“, între grofĭ, baronĭ și literațĭ.

Ce interesantă va fi întâlnirea lui acolo cu patriotulŭ slovacŭ Dr. Svetozar Hurban-Vajansky, care se află încă între zidurile acelei închisorĭ de statŭ. Pĕcatŭ numai, că Hurbanŭ nu scie românesce, ca sĕ se înțelégă cu Doțiŭ Iuonŭ și sĕ afle dela elŭ, cine suntŭ aceia, carĭ i-au judecatŭ pe amêndoi!

Părerea Românilorŭ Uniădorenĭ este, că procesulŭ în contra țĕranului dela Valeabradŭ s'a pusŭ la cale cu scopŭ, ca „cinstita“ administrațiă de acolo sĕ aibă cuvêntŭ a ḑice: Eată de ce a fostŭ de lipsă sĕ aducemŭ miliția la Bradŭ pe capulŭ acestorŭ țĕrănoi primejdioșĭ!

Ni se spune, că oficialii administrativĭ ungurĭ de pe la Bradŭ au mai denunțatŭ pe mulțĭ țĕranĭ sub cuvêntŭ, că-sŭ agitatorĭ, și acele arătărĭ se află la procurorulŭ. Mai suntŭ și alte denunțărĭ din alte părțĭ.

Va sĕ ḑică gónă formală nu numai în contra cărturarilorŭ românĭ, ci acum și în contra țĕranilorŭ.

După ce le-au pusŭ pe capŭ Românilorŭ din Uniădóra o mulțime de „domnĭ“ și „domnișorуțĭ“ scăpătațĭ și pĕcătoșĭ ca sĕ-i administreze; după ce justiția e mai cu sémă în mâna unorŭ judecătorĭ, carĭ încă se fălescŭ, că nu sciu limba poporului; după ce prigonescŭ fără de milă pe notarii, dascălii și pe preoții românĭ precum și pe cei câțĭ-va funcționarĭ, ce mai suntŭ dintre ai noștri; după ce le scotŭ limba de pe totŭ loculŭ, ér cu procesele urbariale și cu despăgubirea regaliilorŭ i-au jăfuitŭ formalŭ, acuma vinŭ sĕ înfunde și țĕranĭ ca Doțiŭ în închisórea dela Seghedinŭ!

Apoi sĕ nu fimŭ mulțumițĭ cu „libertatea mare și generală“, ce ne spunŭ foile unguresci, că domnesce în statulŭ „constituționalŭ“ ungurescŭ?!

Bietulŭ Doțiŭ Iuonŭ nu 'șĭ putea închipui ce se petrece în jurulŭ sĕu, vĕḑêndŭ atâta lume, care venise la Deva curiósă de-a afla, ce va mai fi și cu acestŭ „procesŭ politicŭ“.

Acum lumea va avé ocasiune sĕ védă, ce potŭ aștepta cărturarii noștri în procesele cele multe îndreptate contra lorŭ, când și într'o causă ca a lui Doțiŭ Iuonŭ, care în stare de bețiă a ḑisŭ într'o cafenea din Bradŭ câteva vorbe, de carĭ nu 'șĭ mai póte aduce aminte, se pronunță o sentință condamnătóre atâtŭ de aspră!

— „Da ce ḑicĭ frate Iuóne“ îlŭ întrebà apĕratorulŭ pe Doțiŭ Iuonŭ a lu Todorŭ, după ce au eșitŭ din sala tribunalului.

— „Ce se ḑicŭ alta“, rĕspunse Valeabrădénulŭ, „decâtŭ, că așa sĕ le ajute Dumneḑeu, și sĕ le dea ispăsenia sufletului, precumŭ au judecatŭ de dreptŭ!“

Unŭ țĕranŭ românŭ ca „agitatorŭ“.

Deva, 14 Iulie 1893.

(Raportŭ specialŭ alŭ „Gazetei Transilvaniei.“)

„Gazeta Transilvaniei“ a publicatŭ *„decisulŭ de punere în stare de acusațiune“* alŭ tribunalului reg. din Deva, adusŭ contra țĕranului românŭ Iuonŭ Doțiu, din Valeabradŭ, *„pentru delictŭ de agitațiune“*.

V'am împărtășitŭ, că pertractarea procesului s'a pusŭ pe ḑiua de 10 Iulie st. n. Acum vinŭ a vĕ da unŭ scurtŭ raportŭ despre pertractare și resultatulŭ ei.

Tribunalulŭ s'a constituitŭ așa: președinte judele de Tablă *Iuonu Moțiu*, votanțĭ: *Dr. Pajor Kálmán* și *Koncz Gyula;* notarŭ *Szőke János.* Din partea statului: sub-procurorŭ *Szász Iván.* Apĕrătorulŭ acusatului advocatulŭ *Franciscŭ Hossu Longinŭ.*

Acusatulŭ *Doțiu Iuonŭ a lui Todoru*, intrândŭ în sala de pertractare, ocupă locŭ pe banca acusațilorŭ.

Președintele, după ce arată, că s'au înfățișatŭ toțĭ martorii citațĭ, ordonă cetirea decisului de punere în stare de acusațiune și decisulŭ Tablei regescĭ din Clușiu.

Apĕrătorulŭ, în considerare, că apelulŭ insinuatŭ de către acusatŭ, conține motive și dovedĭ, carĭ potŭ servi dreptŭ deslușirĭ și de orientare, cere, ca sĕ se cetéscă în întregŭ cuprinsulŭ apelulŭ înaintatŭ la Tabla reg. — Procurorulŭ este însĕ în contră și Tribunalulŭ respinge cererea apĕrătorului.

Inainte de-a se trece la ascultarea acusatului, *judele Dr. Pajor Kálmán*, se rógă de președinte, ca sub durata întregei pertractărĭ, sĕ-i spună în limba maghiară, totŭ ce vorŭ ḑice: acusatulŭ și martorii, carĭ vorŭ vorbi românesce, **de óre ce d-sa nu scie limba română**, și ar voi, ca sĕ judece cu sufletulŭ liniștitŭ în acéstă causă (!!!)

Președintele îi promite; apoi se trece la ascultarea acusatului.

Acusatulŭ *Doțiu Iuonŭ* a lui Todorŭ, unŭ țĕranŭ simplu și lipitŭ pămêntului de sĕracŭ, nesciutorŭ de carte, la întrebările ce i-s'au pusŭ, ḑice, că elŭ nicĭ-decum nu-șĭ aduce aminte de ce a făcutŭ în Bradŭ, fiind-că a fostŭ peste mĕsură beatŭ, — mai departe ḑice, că n'a avutŭ nicĭ o intențiune, ca sĕ ațîțe pe cineva la ură în potriva Ungurilorŭ, deórece elŭ, ca țĕranŭ de rêndŭ și sĕracŭ, nicĭ n'a avutŭ și nicĭ nu are vre o pricină cu Ungurii.

Apĕrătorulŭ așterne judecătoriei o adeverire din care se vede, că acusatulŭ are o patimă, și anume: când se îmbétă, *e arțăgosŭ*, înjură pe toțĭ cu carĭ vine în atingere și peste totŭ e ca unŭ omŭ smin-

---

FOILETONULU „GAZ TRANS.“

Mărturisirea unui cărtașŭ.

Copiă de pe natură.

In închisórea din N. murì în ḑilele trecute unŭ robŭ, care a lăsatŭ în urma sa unŭ caetŭ scrisŭ frumosŭ, caligrafatŭ și de cuprinsulŭ următorŭ:

„Ziduri recĭ, ziduri triste și posomorîte, n'așĭ fi creḑutŭ sĕ avețĭ parte de mine și eu de voi, dér . . mintea, mintea! m'a adusŭ la voi și vĕdŭ bine, că nu mĕ vețĭ lăsa viu dintre voi; m'ațĭ cuprinsŭ în brațele vóstre ca în nisce clesce, de unde a scăpa, — nu-i nĕdejde. Am trăitŭ în libertate și acu mĕ usucŭ între voi, ca o plantă lipsită de aerŭ, de sóre și nutremêntŭ. De ce óre și mai trăescŭ? de o miiă de orĭ ar fi mai bine sĕ morŭ, dér vĕdŭ bine, că și mórtea fuge de mine, ér eu sunt unŭ lașŭ, nu o grăbescŭ sĕ vină cu pașĭ mai repeḑĭ, sĕ mĕ scótă din acestŭ mormêntŭ ghețosŭ. Așa-mĭ trebue, de asta sunt demnŭ, n'am sciutŭ prețuì darulŭ celŭ mai frumosŭ alŭ lui Dumneḑeu, — libertatea; am călcatŭ în picióre vocea consciinței, care mĕ mustra ca unŭ bunŭ prietinŭ, ca unŭ părinte, acum . . . vino mórte în acestŭ ceasŭ și mĕ scapă de nĕcasŭ! . .

„Dér mórtea, nemilósa mórte, decâtŭ sĕ vină la mine sĕ mĕ ducă cu sine, mai bine va merge și va răpì mama dela pruncĭ . . Oh mórte, mórte, nemilósă și nedréptă! Tu eștĭ una cu omulŭ, nicĭ tu nu ai mai bune simțirĭ, de câtŭ elŭ!

„Sunt de patru-ḑecĭ de anĭ. Tatălŭ meu mĕ avea numai pe mine. Elŭ era cantorŭ la biserica din Bogata. Frate-sĕu era acolo preotŭ românescŭ. Elŭ nu avea muere, nicĭ copii, tótă bucuria îi era concentrată în mine, ca și a părinților. De micŭ mĕ desmierda, mĕ îmbrăca ca pe unŭ copilŭ de domnŭ de cei marĭ. Cu 8 anĭ mĕ duse la școla din N., unde mĕ țineau ca pe apa puțină. Acolo stĕtui până absolvaiu clasa a 3 gimnasială. Atuncĭ eram de 15 anĭ. Incepù a-mĭ mirosì greu aerulŭ școlei, studiulŭ nu-mĭ mai făcea plăcere, îndrăgìi cărțile. Mai întâiu jucamŭ cărțĭ pe bumbĭ; toțĭ bumbii dela vestminte mi-i tăiamŭ și-i damŭ în cărțĭ. După aceea prinseiu a juca cărțĭ în nucĭ, și în fine în banĭ. Câștigamŭ și perdeamŭ. Când câștigamŭ, țineamŭ tótă compania de tutunŭ și vinŭ, ér când pierdeamŭ — îmĭ vindeamŭ din haine sĕ am banĭ de jocŭ.

„Profesorii mĕ amenințau cu secunde Unchiulŭ și tata prinseră a mĕ dojenì, ér eu — în locŭ sĕ lasŭ cărțile și sĕ prindŭ studiile — părăsìi școla, baremĭ de m'ar fi trăsnitŭ Dumneḑeu în acelŭ ceasŭ! . . .

„Mĕ duseiu în capitală cu testimoniile școlare și mĕ înrolaiu ca ostașŭ. Aci era de mine! Aveamŭ vestminte, costŭ, cuartirŭ și speranțe de înaintare. Cu studiile nu eram silitŭ sĕ-mĭ sfărmŭ capulŭ, puținŭ curățitŭ și nițică supunere: étă totulŭ!

„Aci-mĭ aflaiu terenŭ de activitate pe cariera de cărțașŭ. Când primiamŭ leafa, de regulă jucamŭ cărțĭ; de pierdeamŭ, — nu era pierdutŭ totulŭ, că peste 5 ḑile căpătamŭ altă leafă, puțină ce-i dreptŭ, dér căpătamŭ.

„Feciorii din companiă înțeleseră, că eu sciu scrie bine cărțĭ de dragoste la fete și de dorŭ la părințĭ. Și prinseră a veni la mine sĕ le scriu cărțĭ. Unulŭ îmĭ da câțĭ-va crucerĭ pentru o carte, altulŭ îmĭ curăția vestmintele și armele, și eu trăiamŭ ca unŭ domnŭ.

„Aveamŭ de micŭ încă o scrisóre frumósă și bună, potŭ ḑice fórte bună și frumósă. Acésta o observà căpitanulŭ nostru, unŭ omŭ, care era mai bunŭ decâtŭ pânea cea bună. Numai decâtŭ îmĭ făcù propunerea sĕ învĕțŭ manipularea. Și o învĕțaiu cu înlesnire, că eram tinĕrŭ, talentatŭ, ér sergentulŭ manipulantŭ, căruia mĕ încredințase căpitanulŭ spre instruire, avea o rutină pedagogică înăscută și o pracsă în manipulare ca nime în regimentŭ: era de 25 anĭ totŭ sergentŭ manipulantŭ.

„In scurtŭ timpŭ devenìi corporalŭ, apoi la câteva lunĭ sergentŭ manipulantŭ la spitalŭ. Unŭ locŭ acesta, câtŭ, de aveamŭ eu minte,